

Geleneksel Van Evlerinde Metal Mimari Süsleme

Architectural Metal Decoration in Traditional Van Houses

Şahabettin ÖZTÜRK

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi,
Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,
Restorasyon Anabilim Dalı, Van
Türkiye

ÖZ

Anadolu'nun hemen her bölgesinde değişik dönemlere ait anonim olarak çeşitli konutlar inşa edilmiştir. Ağır kış şartlarına maruz kalan Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki konutlar, iklim, malzeme, plan, işlev ve form olarak diğer bölgelerdeki yapılardan farklı mimari özelliklere sahiptir. Van evleri iç sofalı plan özelliğinde tek ve iki katlı ayırık nizamda düz toprak damlı bir yapıda inşa edilmiştir. Her ev, bahçe, hayat, tandır evi, ahır, samanlık gibi tamamlayıcı bölümlerden meydana gelir. Van evlerinin ana giriş cephesi sokak ya da caddeye tamamiyle açıktır. Günümüz Van şehrinde tespit edilen 38 geleneksel ev 2010 yılına kadar tamamen yıkılarak yok olmuştur. Böylece yüzyılların oluşturduğu geleneksel kültür ve kent hafızası tamamen yok olmuştur. Geleneksel Van evlerinin dış cephe ve iç mekânlarında metal, ahşap, tuğla, alçı-cass, mozaik süsleme olarak beş çeşit süsleme kullanılmıştır. Metal malzemesi yöredeki demir ustaları tarafından atölyelerde örs ve çekiç yardımıyla dövülerek geleneksel sivil mimari yapıların pencere, kapı, nadir olarak merdiven korkuluk ve aksesuarlarında kullanılmıştır. Oluşturulan metal motifler birbirinin tekrarı ve simetrik olarak daha çok doğadaki gül, lale vb. motif içerisinde düzenli olarak işlenmesiyle oluşturulur. Korkuluklarda egemen olan motif "S" formunun değişik şekillerde yan yana ya da üst üste tekrarlanarak kullanılması ile oluşmaktadır. Van evlerinde dış süsleme, giriş cephesinde ana giriş kapısı ve pencerelerde metal malzeme olarak hemen göze çarpar. Yapılan çalışmanın amacı geleneksel Van evlerindeki farklı süslemelerin tespitini bilimsel yöntem ile belgelemektir. Tespiti yapılan süsleme örnekleri nitelik ve nicelik olarak Sanat ve Mimarlık Tarihi açısından oldukça önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Soğuk demir ustası, giriş kapısı, metal süsleme, stilize motif, geleneksel Van evleri

ABSTRACT

Various kinds of houses have been built in almost all regions of Anatolia affiliated to different periods anonymously. Houses in the Eastern Anatolian Region that have been exposed to severe winter climates have architectural features varying from buildings in other regions to aspects of climate, material, plan, function, and form. Van houses have a feature of interior hall plan and built as flat soil roof structured and one- or two-storey detached statute. Each house consists of annexed sections such as garden, porch, furnice house, barn, and hayloft. Entrance facades of Van houses are open to the street or the road entirely. Thirty-eight traditional houses that were identified in today's city of Van have been destructed and dissolved completely until the year 2010. Then, centuries-old traditional culture and urban memory disappeared entirely. Five sorts of materials had been used in the outer front and interior sections of traditional Van houses: metal, wood, brick, plaster, and mosaic decorations. Metal materials have been used in windows, in doors, and rarely in balustrades and accessories of stairs in traditional civic architectural buildings after being swaged with the aid of anvils and hammers by local smiths in forges. Generated metal motifs are forged mostly out of rose, tulip, etc., from the nature in good order, as each of them is repetitive and symmetrically formed. The prevalent motif for balustrades is the one formed by repetitive "S" shapes in various styles used alongside or superpositioned to each other. Outer decorations on Van houses draw attention immediately as metal materials in entrance gates and windows. The aim of the conducted work is to document the identification of various decorations in traditional Van houses using scientific methods. Identified decoration samples are substantially important in terms of quality and quantity from the aspect of art and architectural history.

Keywords: Chilled iron smith, entrance gate, metal decoration, stylized motif, traditional Van houses

Geliş Tarihi/Received: 28.04.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 13.10.2023

Yayın Tarihi/Publication Date: 27.10.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Şahabettin ÖZTÜRK

E-mail: sahozturk13@gmail.com

Cite this article as: Öztürk, Ş. (2023).

Architectural metal decoration in

traditional Van houses. *Art Vision*,

29(51), 178-185.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Anadolu toplumunda konut; devlet, aile gibi kutsal bir kavramdır. Bu durum gelenek, görenek, inanç, sosyal, ekonomik yapı, coğrafik koşullar, malzeme vb. gibi birçok faktörle yoğunlaşarak mimariye yansır. Böylece her bölge kendi kültür yapısına uygun ve özgü karakteristik özellikleri taşıyan geleneksel sivil mimari yapıları yerel ustalar tarafından inşa edilmiştir.

Anadolu'nun hemen her bölgesinde değişik dönemlere ait ve çoğunlukla anonim mimari tarzında yöredeki yapı ustaları tarafından çeşitli tipte konutlar bina edilmiştir. Çoğunlukla banisi ve hamisi kesin belli olmayan ender sivil mimari yapılar Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ilgili birimleri tarafından tescil edilmiştir. Ağır kış şartlarına maruz kalan Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki evler, iklim, malzeme, plan tipi, mimari işlev ve biçim olarak Anadolu'nun diğer bölgelerindeki evlerden farklılık göstermektedir (Arseven, 1960, s. 535–585).

Sürekli değişen ve gelişen yapı teknolojisi sonucunda geleneksel yapı teknikleri ile inşa edilen yapıların hızla yok olması karşısında, birçok araştırmacı mimar ve sanat tarihçiler tarafından Anadolu'nun her köşesindeki sivil mimari yapılar incelenmiştir (Akkoyunlu, 1989, s. 123–128; Ekinci, 1985, s. 39–81; Karpuz, 1984, s. 38–40; Öztürk & Coşkun, 2014, s. 241–244; Pektaş, 2014, s. 127–131; Sayan & Öztürk, 2001, s. 27–28).

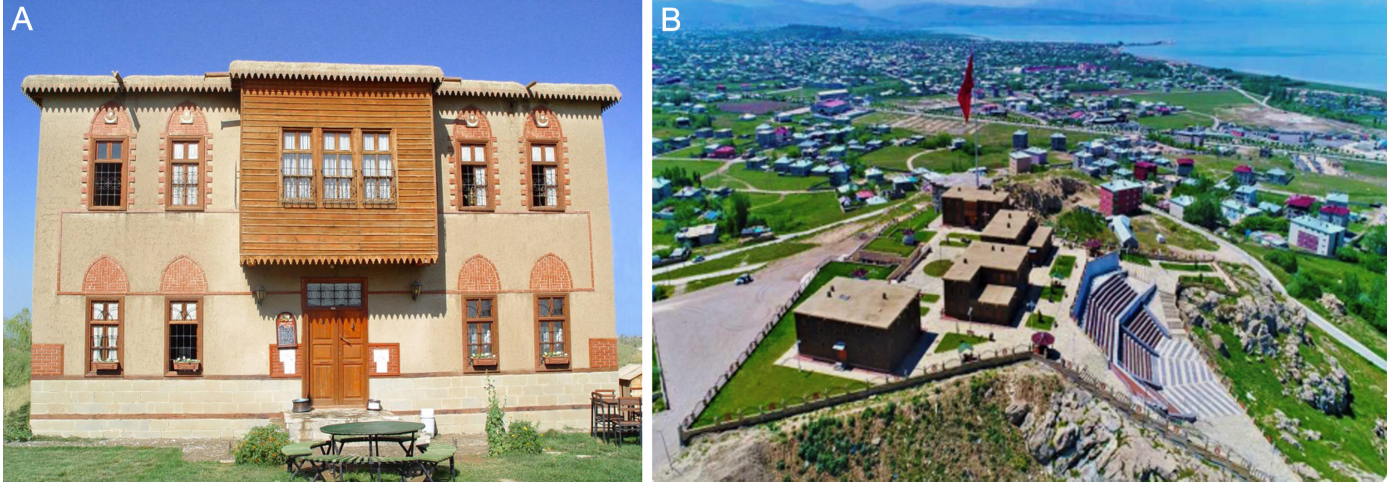
Geleneksel sivil mimari hakkında ülkemizde önemli araştırmalar yapan Sedat Hakkı Eldem "Türk Evi Osmanlı Dönemi I, II, III" adlı eserinde ev plan tiplerini sınıflandırmıştır. Bunlar genel olarak; Sofasız Plan Tipi, Dış Sofalı Plan Tipi, İç Sofalı Plan Tipi ve Orta Sofalı Plan Tipi olmak üzere dört ana grupta değerlendirmiştir (Eldem, 1984, s. 16–41).

İncelenen geleneksel Van evlerinin ikisi tescilli olmak üzere toplam 38 adet plan tipoloji olarak İç Sofalı Plan Tipi içerisinde dört ayrı grupta yer almaktadır (Görsel 1). Anadolu'da yaygın olarak kullanılan bu plan tipi, Van Evleri'nin ortak mimari özelliğidir. Tespit edilen evler ayrı ayrı ele alınarak detaylıca incelenmiştir. Eski Van Şehri'ndeki evler, diğer yapılarla birlikte şehrin genel mimarisini oluşturmuştur. Evler, tek ve iki katlı olarak bitişik nizamda düz toprak damlı ve kerpiç ana malzeme ile anonim yerel ustalar tarafından inşa edilmiştir (Öztürk, 2006, s. 201–214; Öztürk, 2018, s. 40–54).

1918 yılından sonra günümüz Van şehrinde oluşan geleneksel evler, arazinin genişliğinden dolayı, Eski Van Şehri'ndeki evlerin aksine, bağımsız olarak, ayrı nizamda sokak, ev, hayat, ahır, tandır evi, bostan ve bağ ilişkisi içerisinde düzenlenerek sıralı bir şekilde inşa edilmiştir. Her ev; bahçe, hayat, tandır evi, ahır, samanlık gibi tamamlayıcı bölümlerden oluşmaktadır. Van evlerinin ana giriş cephesi sokak ya da caddeye tamamıyla açık diğer bölümleri ise ihata (möhre) sınırlayıcı duvarı ile çevrelenmiştir (Görsel 1), (Günel, 1993, s. 15–34; Öztürk, 2004, s. 52–54).

Görsel 1.
Geleneksel Van Evleri Haritası (Öztürk, 2015).

Görsel 2.

(A, B). Geleneksel Örnek Van Evi Doğu Görünüşü-Van/Tuşba Kalecik Mahallesi Geleneksel Van Evleri Genel Görünüşü (Öztürk, 2018).

Eski Van Şehri'ndeki tüm sivil konut mimarisine ait yapılar yaşanan savaş vb. doğal olumsuzluklar sonucunda tamamıyla yıkılarak yok olmuştur. Günümüz Van şehrinin koruma amaçlı planının hazırlanmayışı, tarihi geleneksel Van evlerinin büyük bir bölümü rantın yüksek olduğu eski mahalle, cadde ve sokaklarda yer alması, periyodik bakım ve onarımlarının yapılmamasından dolayı tamamıyla yıkılmıştır. 1995 yılından beri titizlikle tespit edilen sivil yapıların rölöve-restitüsyon proje belgelendirmeleri yapılarak Van Büyükşehir Belediyesi tarafından iki ciltlik kitap yayınına dönüştürülmüştür (Öztürk, 2018, s. 491). Tespit edilerek incelenen geleneksel Van evlerinin tamamı 2010 yılına kadar yıkılarak yok olmuştur.

Yaşanan bu olumsuzlukta Van'daki halk ve idarecilerinin kültürel bilinçsizliğinin önemli katkısı vardır. Böylece yüzyılların oluşturduğu geleneksel kültür ve kent hafızası belleği tamamen silinerek yok olmuştur.

Geleneksel Van evlerini yaşatmak amacıyla tarihi Van Kalesi'nin kuzeybatısında 1998 yılında Van Valiliği destek ve maddi katkısıyla

Örnek Van Evi ve müstemilatı inşa edilmiştir (Görsel 2A), (Öztürk, 2018, s. 373–384). Ayrıca Van Merkez ilçesi Tuşba Belediyesi'nin 2015–17 yılları arasında Kalecik mevkiinde yeniden inşa edilen dört adet geleneksel Van evlerinin tasarım ve yapım işçiliği Mimar Şahabettin Öztürk tarafından inşa edilerek günümüzde kentin turizm ve kültür hafızasına önemli katkılar sağlamaktadır (Görsel 2B), (Öztürk, 2018, s. 215–228).

Yöntem

Geleneksel Van evlerinde metal malzeme süsleme araştırması, betimsel ve uygulama modele dayalı olarak yapılmıştır. Betimsel ve araştırma model yöntemiyle metal bezemeli alanların fotoğrafları çekilerek elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Araştırmada günümüz Van merkezinde yaklaşık 1900–80 yılları arasında geleneksel yöntemlerle inşa edilen, ancak günümüzde tamamen yok olan Van evlerinin iç ve yapı elemanları üzerinde kullanılan metal malzeme ile yapılan süsleme çalışmaları gözlem ve araştırma teknikleri kullanılarak süsleme özellikleri detaylıca incelenmiştir.

Görsel 3.

Yerel Soğuk Demir İşlemciliği Usta-İşçi Görünüşü (Öztürk, 1996).

Geleneksel Van Evlerinde Süsleme

Geleneksel Van evlerinin iç ve dış yapısında genel olarak zengin süsleme unsurundan uzak sade bir şekilde inşa edilmiştir. Subasman seviyesinden itibaren tamamıyla kerpiçten inşa edilen Van evlerinin birkaç örneğinin dışında süslemeye pek yer verilmemiştir. Van evlerinde dış süsleme giriş cephesinde metal, ahşap ve tuğla malzeme olarak hemen göze çarpar.

Giriş kapısı üzerinde, alt, üst cephe pencereleri ve köşk bölümünde yer alan pencere korkuluklarında stilize edilmiş bitkisel metal süslemeler vardır. Çift kanatlı giriş kapısı üzerinde yer alan dekoratif ahşap süslemeler, saçak ahşap alınlık süslemeleri, pahlı köşelerdeki ahşap oymalı kurtağzı süslemeleri bulunur. Subasman seviyesine kadar üç sıra örülen kesme taş ile giriş kapısının her iki yanında ve köşelerde pervazlarla çevrelenmiş taş blok ve tuğla malzeme kullanılmıştır. Bazı evlerin giriş cephelerinin pencere alt ve üst bölümlerinde üçgen, dikdörtgen, yuvarlak basık kemer, sivri kemer formunda görülen tuğla malzeme ile inşa edilmiştir.

Van evlerinin iç bölümleri birkaç süsleme dışında son derece yalın süslemeye pek yer verilmemiştir. Bazı evlerin üst kat odalarının tavanlarındaki orta püskül süslemesi, ahşap kaplamalı tavan göbek süslemesi, üst kat odalarındaki alçı ve cass haçlı tavan eteğinde kullanılmıştır. Geleneksel Van evlerinin dış cephe ve iç mekânlarında metal, ahşap, tuğla, alçı-cass, mozaik süsleme olarak beş çeşit süsleme kullanılmıştır (Öztürk, 2018, s. 653–656). Bu süsleme örnekleri içerisinde süsleme çeşidi ve en çok ve dikkat çeken süsleme örneği metal süslemedir.

Metal Süsleme

Metal malzeme yöredeki demir ustaları tarafından atölyelerde örs ve çekiç yardımıyla dövülerek geleneksel sivil mimari yapıların pencere, kapı, nadir olarak merdiven korkuluk ve aksesuarlarında kullanılmıştır (Görsel 3). Oluşturulan metal motifler birbirinin tekrarı ve simetrik olarak daha çok doğadaki gül, lale vb. motif içerisinde düzenli olarak işlemeyle oluşturulur. İmal edilen metal korkuluklar üzerinde çeşitli bitkisel motifler stilize edilerek kullanılmıştır.

Giriş kapısı, pencere ve merdiven korkuluklarda egemen olan motif "S" formunun değişik şekillerde yan yana ya da üst üste tekrarlanarak kullanılması ile oluşmaktadır (Görsel 4 A and B). Geleneksel Van evlerinde en çok ve çeşitli şekilde kullanılan süsleme metal süsleme üç ana başlık altında incelenmiştir. Bunlar; Giriş Kapı Üstü Metal Ferforje Süslemesi, Pencere Metal Ferforje Süslemesi, Merdiven Metal Ferforje Süslemesi.

Giriş Kapı Ferforje Süslemesi

Van evlerinde sokaktan zemin katın sofasına çift kanatlı ahşap bir kapı ile girilir. Varlıklı ve bölgede nüfuz sahibi olan ailelerin kullandığı iki katlı evlerin dış kapıları iki kanatlı ve süsleme bakımından zengin bir yapıya sahiptir. Bazı evlerin kapılarının dış yüzeyleri ise dövme saç ile kaplatılmıştır (Görsel 4 B) (Öztürk, 2018, s. 542–548).

Tek katlı, iç sofalı fakir ailelerin evlerinin ana giriş kapısı, bahçe, avlu, tandır evi ve ahır kapıları tek ve çift kanatlı ancak varlıklı evlere oranla daha az özenlidir. İçten kapı kanatları her iki yanda takviye demir çubuklarla desteklenmiştir. Tek katlı iç sofalı fakir aileleri evlerinin ana giriş kapısı, bahçe, avlu, tandır evi ve ahır kapıları daha az özenlidir (Görsel 5 A, B ve C).

Van evlerinde, kapı kulpu, şakşak ve tokmakları yalnızca fonksiyonları dolayısıyla değil, aynı zamanda ev sahibinin zevkini, inanç yapısı, ekonomik durumunu, kültürünü yapısını belirleyen unsur olarak değerlendirilmektedir.

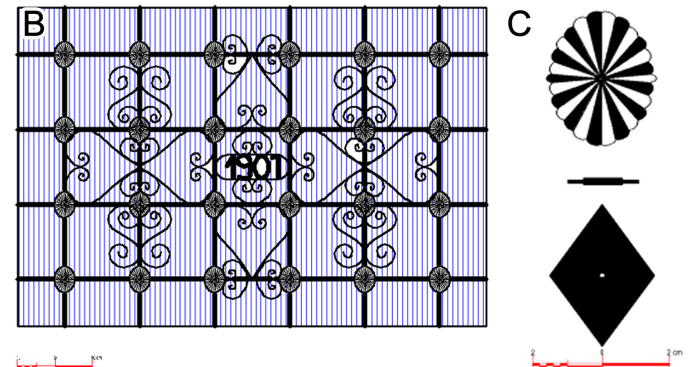

Görsel 4.

(A, B) Giriş Kapısı Üzeri Metal Ferforje Süsleme Görünüşleri (Öztürk, 1998).

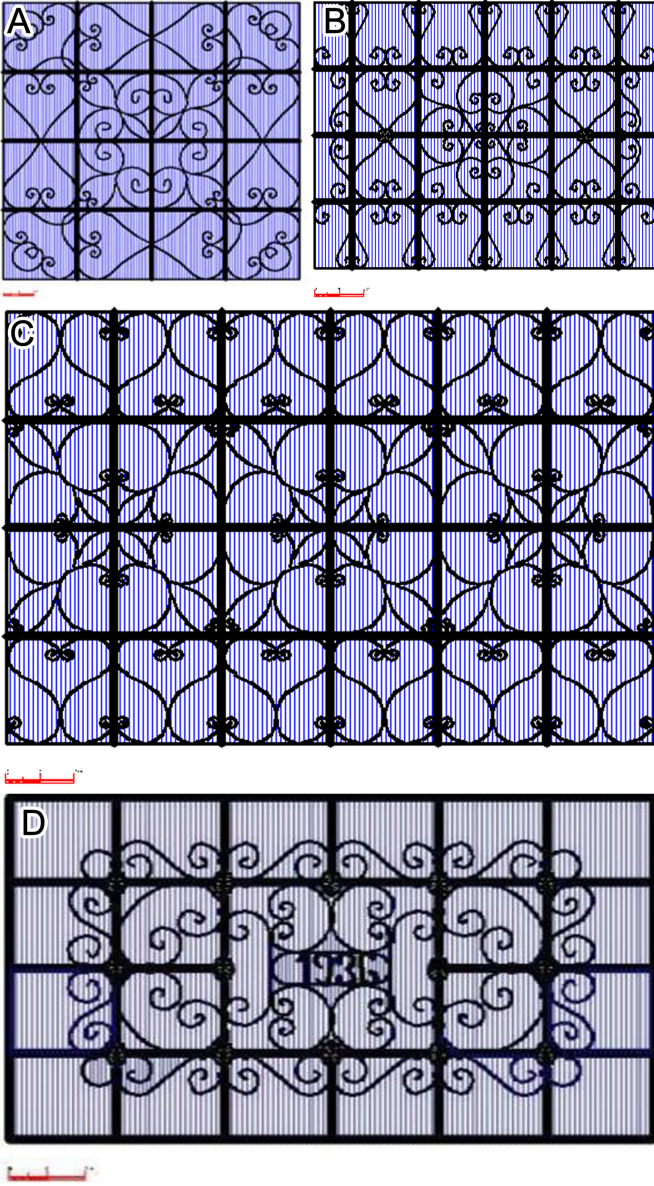
Eve gelen kişiler kapının açılması ve seslerini duyurabilmeleri için demir tokmak, zil ve şakşaklardan faydalanır (Öztürk, 2018, s. 549–553). Her biri farklı kalıp ve ustadan çıkan tokmaklar demirden dökme veya dövme olarak yapılmıştır.

Çift katlı varlıklı evlerin kapı tokmağı gösterişli, ağır ve süslü bir yapıda olup vurulduğu zaman gür ve kendinden emin insan sesi gibi (Tak-Tak) diye ses çıkarır. Tek katlı fakir evlerin kapı şakşakları ise oldukça sade ve gösterişsiz olup vurulduğu zaman ürkek

Görsel 5.

(A, B, C) Giriş Kapısı Üzeri Metal Ferforje Süsleme Görünüşü ve Bağlantı Detay Elemanları Çizimi (Öztürk, 1996).

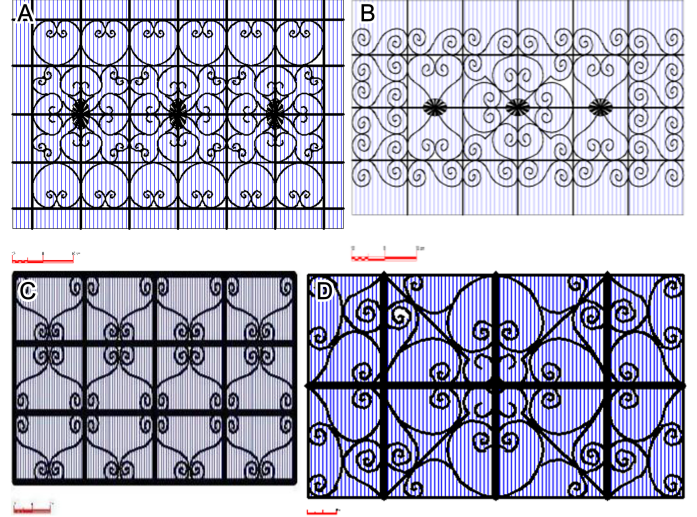
Görsel 6.
(A, B, C, D) Giriş Kapısı Üzeri Metal Ferforje Süsleme Görünümleri (Öztürk, 2004).

ve cılız insan sesi gibi (Tık-Tık) şeklinde ses çıkarır (Çizim 6A, B, C, and D; Çizim 7A, B, C ve D).

Geleneksel Van evlerinde ana giriş kapısı ahşap doğramalı iki kanattan oluşur. Her iki kanadın üzerinde çek çek, zil ve tokmak gibi metal aksesuarlar yer alır. Kapının üzerinde çoğunlukla dikdörtgen ya da kara formundaki alan yatayda dört ile altı düşeyde ise iki ile dört arasında metal düzenli karelere bölünerek oluşturulan ana çerçeve içerisine yatay ve düşeyde birbirinin tekrarı motif süsleme örnekleri işlenerek doldurulur (Görsel 8).

Süslemenin merkezinde yer alan ana motifinin tekrarı, yarısı ya da çeyreği çevresindeki kareler içerisine düzenli olarak yerleştirilir. Süslemelerde kullanılan metal donatı genellikle kare kesitli ender olarak yuvarlak kesitli düz ya da nervürlü bir yapıdadır.

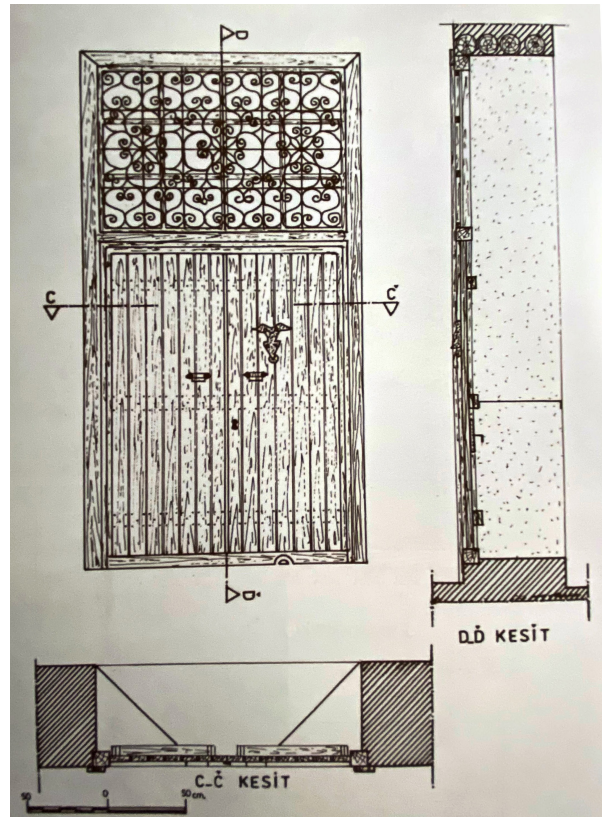
Metallerin birleşiminde kaynak kullanılmaz dıştan tırtırlı oval ya da düz baklava motif formunda bakır düğmeler özel olarak her iki

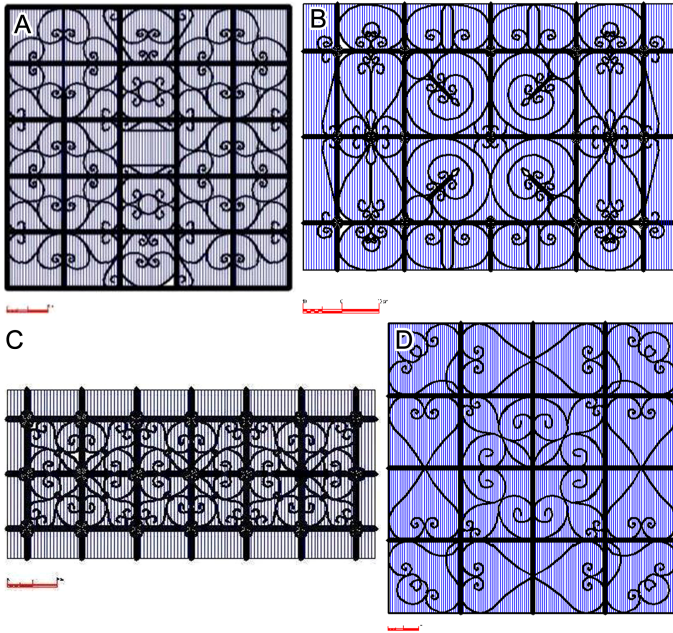
Görsel 7.
(A, B, C, D) Giriş Kapısı Üzeri Metal Ferforje Süsleme Görünümleri (Öztürk, 2008).

ince ortası daha kalın pimler yerleştirilerek daha sonra ince pim uçları çekiçle dövülerek oluşturulan bağlantılarla sağlanır. Oluşturulan metal çerçevenin ortasındaki dikdörtgen alan, bazı evlerde 1907 ve 1936 şeklinde evin inşa tarihinin yine metal olarak yazıldığı görülmektedir (Görsel 5A ve B; Görsel 6D).

Ustalar tarafından özel olarak hazırlanan kapı üstü ferforje elemanları genellikle siyah yağlı boya ile boyandıktan sonra giriş kapısının doğrama kasasına özel olarak yerleştirilir. Giriş kapısının

Görsel 8.
Giriş Kapısı Plan, Kesit ve Cephe Detayları (Öztürk, 2003).

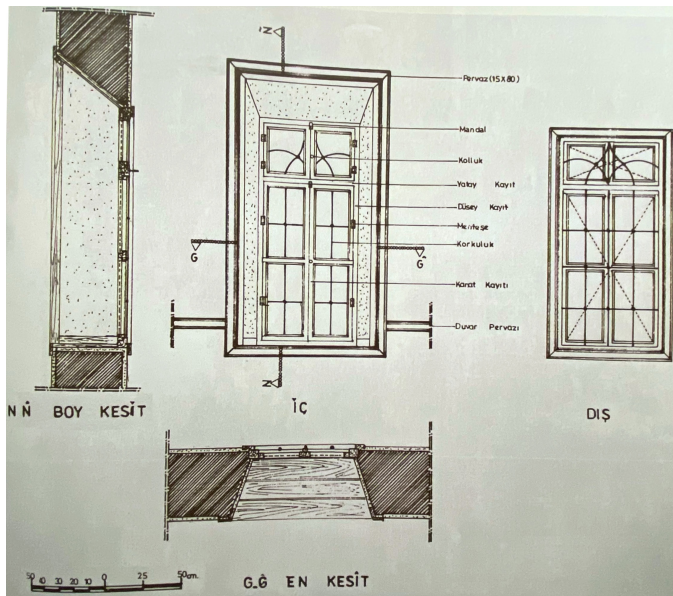
Görsel 9.
(A, B, C, D) Giriş Kapısı Üzeri Metal Ferforje Süsleme Görünüşleri (Öztürk, 2007).

üstünde yer alan bu bölüm önde sabit arkasındaki ahşap doğrama kasadaki cam çerçeve yardımıyla sofanın aydınlığı sağlanır (Görsel 9A, B, C ve D).

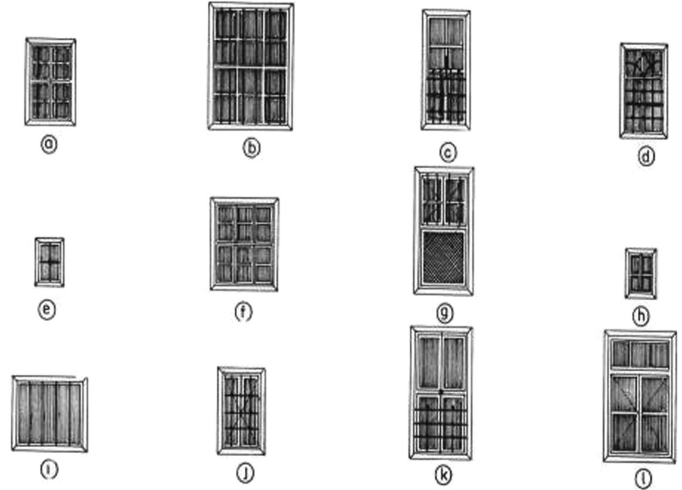
Pencere Ferforje Süslemesi

Geleneksel Van evlerinin kullanılan pencereleri genellikle içten mazgal (kuşkanat) biçiminde, iç ve dışta ahşap doğrama söve ve pervazlarla çevrelenmektedir. Pervazlar aynı zamanda sıvada mastar görevi yapar. Cephelerdeki klasik pencere tipi dikine konulmuş dikdörtgen formudur.

Genişlik ve yükseklik oranı ise yaklaşık $\frac{1}{2}$ olmakla birlikte, genişlik çoğunlukla 0,75 m'yi geçmemek ve dikdörtgen formunu

Görsel 10.
Kuşkanat Pencere Plan, Cephe Kesit ve Detayları (Öztürk, 2002).

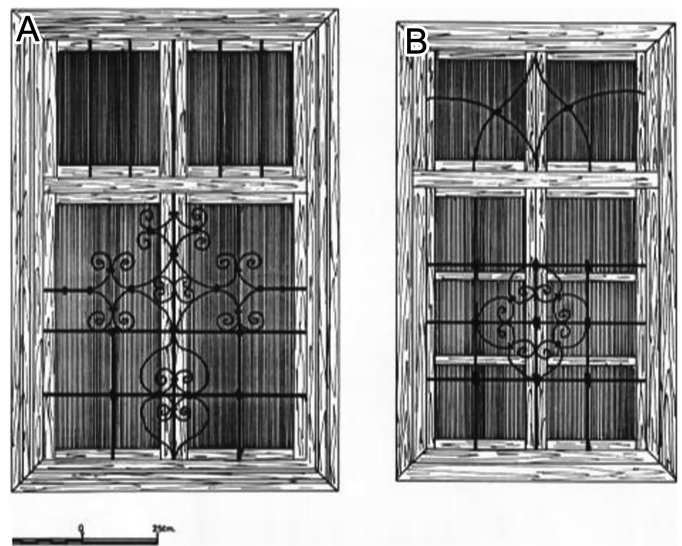
Görsel 11.
Geleneksel Van Evleri Pencere Çeşitleri (Öztürk, 2001).

bozmamak üzere 12 çeşit olarak görülür (Görsel 10 ve 11), (Öztürk, 2018, s. 554–565).

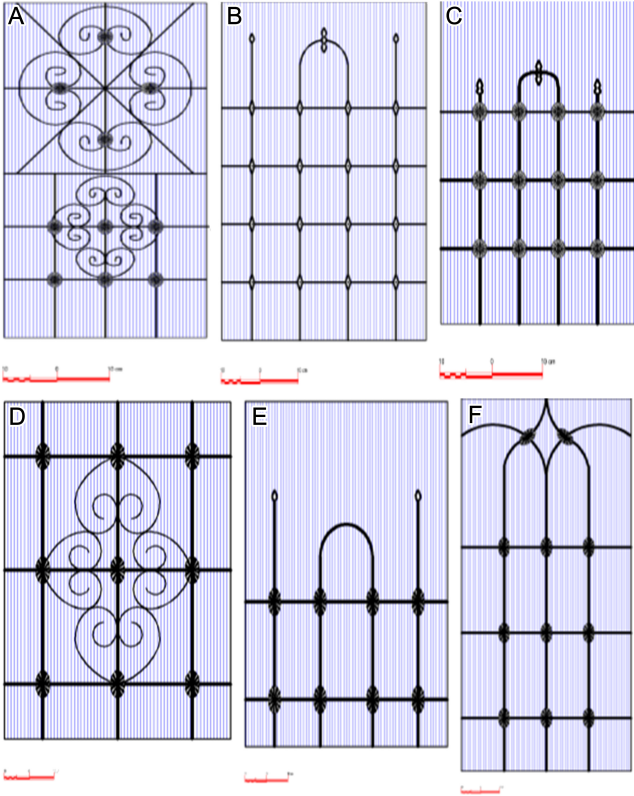
Cephelerde iki kanatlı olarak yatay açılan pencereler köşk bölümünde sürgülü ve düşey hareketlidir. Pencerelerin tümü zemin katta metal korkuluklu, üst katta ise nadiren korkuluksuz örneklerle de rastlanmaktadır.

Dikdörtgen pencere ferforjelerinde kullanılan metal korkuluklar çeşitli süsleme motifleri ile donatılmıştır. Metal ferforje donatılı pencereler zemin kattaki tüm pencereyi kaplayacak bir konumda üst kat pencere ve köşk pencerelerinde ise pencerenin bir bölümünü kapsamaktadır (Görsel 12A ve B).

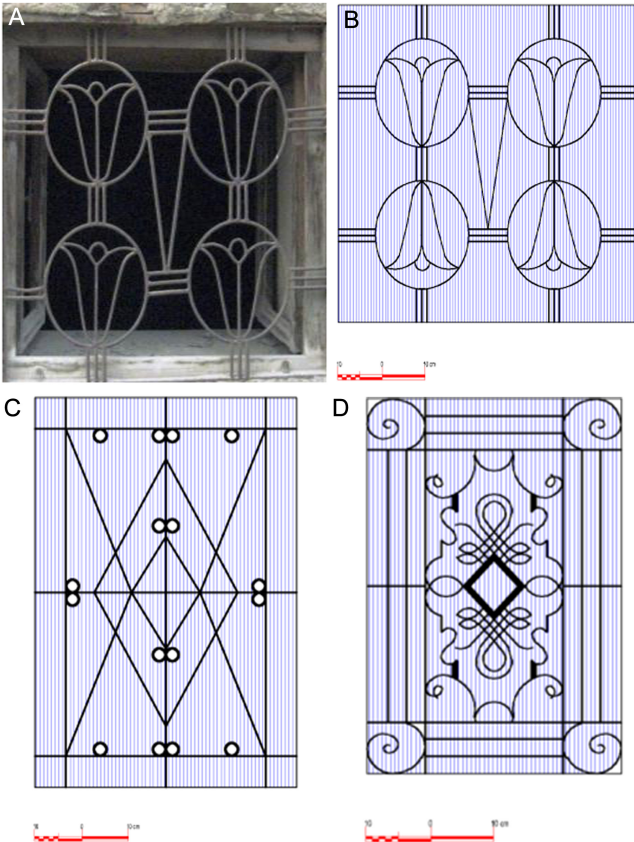
Pencereler yatayda üç, dört, beş ve altı düşeyde ise iki, üç, dört ve beşli modüler kare ve dikdörtgen formlu çerçeve içerisine yerleştirilen motifler yatayda ve düşeyde simetrik olarak tekrarlanmıştır. Pencere süsleme motifleri gül, lale vb. gibi doğal bitkiler stilize edilerek kullanılmıştır (Görsel 13A, B, C, D, E ve F).

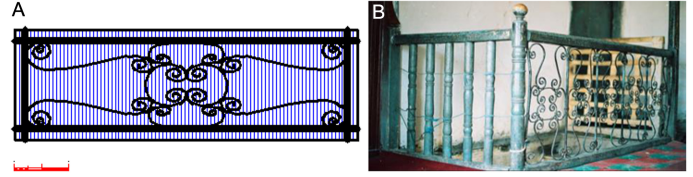
Görsel 12.
(A, B) Pencere Metal Ferforje Süsleme Detayları (Öztürk, 2005).

Görsel 13.
(A, B, C, D, E, F) Pencere Metal Ferforje Süsleme Görünüşleri (Öztürk, 2002).

Görsel 14.
(A, B, C, D) Pencere Metal Ferforje Süsleme Görünüşleri (Öztürk, 2002).

Görsel 15.
(A, B) Merdiven Korkuluk Metal Ferforje Süsleme Görünüşleri (Öztürk, 2002).

1950 yılında sonra inşa edilen Ahmet Bozbey Evi ile İsmet Yörükoğlu Evlerinin pencere koruluklarında baklava dilimi motifi ve grift bir metal korkuluk hakim olduğu görülmektedir.

Geleneksel Van evleri metal ferforjeleri süsleme unsurunun yanı sıra güvenlik amaçlı korkuluk olarak da kullanılmıştır (Görsel 14A, B, C, D, E ve F).

Merdiven Ferforje Süslemesi

Geleneksel Van evlerinin iç mekânda katlar arasındaki düşey sirkülasyonu sağlayan merdiven korkuluklarında kullanılan ferforje süslemeleri yalnız tek örnek olan Tufan Kaptaner Evi'nde rastlanmıştır. Korkuluk diğer metal süsleme özelliklerindeki gibi işlenerek kullanılmıştır (Görsel 15A ve B).

Sonuç ve Öneriler

Van ili, coğrafi ve stratejik konumundan dolayı, eski çağlardan günümüze kadar birçok uygarlığın yaşadığı ve çok sayıda mimari eserlerin yer aldığı Anadolu'nun en eski kültürel ve turizm yerleşim merkezlerinden biridir.

Van'da geleneksel sivil mimarisinin oluşumunda temel etkiler; coğrafi şartlar, gelenek, malzeme, sosyal hayat tarzı ile yaşam koşullarıdır. Geleneksel Van evleri bu özellikleri ile Bitlis ve Erzurum komşu il evlerinden farklı olmakla birlikte, daha çok Orta Anadolu Konya, Karaman ve çevresinin mimari yapı ve teknik özelliklerini göstermektedir.

Bir ve iki katlı olarak kerpiçten inşa edilen evler, Eski Van Şehri'nde arazinin sınırlı olmasından dolayı bitişik düzende, günümüz Van şehrinde ise her ev bağımsız olarak ayrıık nizamda inşa edilmiştir. Konutların inşasında yöresel ana malzeme olarak kerpiç, tamamlayıcı malzeme olarak da taş, ahşap, metal ve tuğla kullanılmıştır. Evlerinin genel plan şemalarını, evleri kullanan ailelerin sosyal ve ekonomik durumlarına göre genel olarak, tek katlı, iç sofalı, ikiyüzlü plan ve iki katlı, iç sofalı, ikiyüzlü plan tipi olarak kendi arasında iki grupta değerlendirmek mümkündür.

Geleneksel Van evlerinin iç ve dış yapısında genel olarak yalın olup süsleme unsurundan uzak sade bir şekilde inşa edilmiştir. Van evlerinde dış süsleme giriş cephesinde metal, ahşap ve tuğla malzeme olarak hemen göze çarpar. Giriş kapısı üzerinde, alt, üst cephe pencereleri ve köşk bölümünde yer alan pencere korkuluklarında stilize edilmiş bitkisel metal süslemeler vardır. Van evlerinin iç bölümleri birkaç süsleme dışında son derece yalın birkaç örnek süsleme dışında süslemeye pek yer verilmemiştir.

Günümüzde tamamen yok olan geleneksel Van evlerinin iç ve dış süsleme örneklerinin verilerinin gelecek kuşaklara aktarılması gereklidir. Bu kapsamda mimarlık ve sanat tarihçilerinin bilimsel çalışmalarına kaynak ve veri oluşturularak önemli bir boşluğun doldurulacağı düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Declaration of Interests: The author have no conflicts of interest to declare.

Funding: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Akkoyunlu, Z. (1989). *Geleneksel Urfa evlerinin mimari özellikleri*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Arseven, C. E. (1960). *Türk sanat tarihi (Meskenler)*. Milli Eğitim Basımevi.
- Ekinci, O. (1985). *Yaşayan Muğla*. Numune Mücellithanesi.
- Eldem, S. H. (1984). *Türk evi Osmanlı dönemi C. I, C. II*. Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş.
- Günel, F. M. (1993). *Eski Van kent dokusu üzerine bir deneme* (Tez No: 10582652) [Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.
- Karpuz, H. (1984). *Erzurum evleri*. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Öztürk, Ş. (1996). *Giriş kapısı üzeri metal ferforje süsleme görünüşü ve bağlantı detay elemanlar çizimi* [Çizim]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (1996). *Yerel soğuk demir işlemeciliği usta-İşçi görünüşü* [Fotoğraf]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (1998). *Giriş kapısı üzeri metal ferforje görünüşü* [Fotoğraf, a, b]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (2001). *Geleneksel Van evleri pencere çeşitleri* [Çizim a, b, c, d]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (2002). *Kuşkanat pencere kesit ve detayları* [Çizim a, b, c, d]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (2002). *Merdiven korkuluk metal ferforje süsleme görünüşleri* [Çizim-Fotoğraf]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (2002). *Pencere metal ferforje süsleme görünüşleri* [Çizim a, b, c, d]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (2003). *Giriş kapısı detay metal ferforje süsleme görünüşleri* [Çizim]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (2002). *Kuşkanat pencere kesit ve detaylar* [Çizim]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (2004). *Giriş kapısı üzeri metal ferforje süsleme görünüşleri* [Çizim, a, b, c, d]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (2004). *Mimarlık ve kent, turkuaz: Denizin coğrafyasında Van: Eski Van şehri*. *TMMOB Mimarlık Dergisi*, 317, 52-54.
- Öztürk, Ş. (2005). *Giriş kapısı üzeri metal ferforje süsleme görünüşler* [Çizim, a, b]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (2006). *Pencere metal ferforje süsleme görünüşleri* [Çizim a, b, c, d, e, f]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (2007). *Giriş kapısı üzeri metal ferforje süsleme görünüşleri* [Çizim, a, b]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (2008). *Giriş Kapısı üzeri metal ferforje süsleme görünüşleri* [Çizim, a, b, c, d]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (2015). *Geleneksel Van evleri haritası* [Çizim]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş. (2018). *Geleneksel Van evleri, C. I,II*. Ormat Matbaacılık.
- Öztürk, Ş. (2018). *Geleneksel örnek Van Evi doğu görünüşü* [Fotoğraf]. Şahabettin Öztürk Kişisel Arşivi.
- Öztürk, Ş., & Çoşkun, M. (2014). *Geleneksel Harput-Elazığ evleri*. Grafik Tasarım.
- Pektaş, C. (2014). *Türk evi*. Yapı-Endüstri Yayınları.
- Sayan, Y., & Öztürk, Ş. (2001). *Bitlis evleri*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.